№ 75 Ապրիլ 30 Շաբաթ **1883** Ապրիլ 30 Շաբաթ № 75

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: —ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: —ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Նամակ խմբագրին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Լսում ենք որ ԹԻՖԼԻՍԻ Ներսիսեան դպրանոցի հոգաբարձական յանձնաժողովի քննութեան հետևանքն այն եղաւ, որ դպրանոցի տեսուչը, պարոն Սիմէօնեանց երկու օր սրանից առաջ հրաժարական տուեց թէ դպրանոցի տեսչի և թէ ուսուցչի պաշտօնից:

—

ԿԱՂԶՈՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ այդտեղի ծխական հայոց դպրոցը վատ է գնում, քանի որ դպրոցի ուսուցիչը իր տգիտութեան պատճառով արժանի չէ իր կոչմանը:

—

Թիֆլիսի Կուկիա Թաղի Ս. Աստուածածնի եկեղեցու ծխականներից մինը գրել է մեզ մի նամակ, որով պաշտպանում է այդ եկեղեցու թէ երեցփոխանին և թէ քարոզիչ քահանային: «Մեր եկեղեցու երեցփոխանի պաշտպան հանդիսանալ, նրա գործունէութիւնը մի առ մի նկարագրել, աւելորդ կը լինի ինձ, ասում է մեր նամակագիրը, քանի որ նա արդէն իրան արդարացրել է «Մշակի № 69 մէջ:» Իսկ քահանայի մասին նամակագիրն ասում է որ սա յարգելի անձ է, համեստ բարք և վարքի տէր մարդ է և լաւ քարոզիչ է:

—

Հինգշաբթի օր, առաւօտեան պրօֆէսոր Վիւնշ ճանապարհ ընկաւ Թիֆլիսից դէպի Երևան, ուղևորվելով կրկին Թիւրքաց-Հայաստան:

—

ՇՈՒՇՈՒ մէջ բնակվող պ. Ա. Բաբախանեանց խնդրում է մեզ յայտնել որ նա թարգմանել է և շուտով տպագրութեանը կը յանձնի պրօֆէսոր Մորդովցեվի «На Араратъ» հետաքրքիր աշխատասիրութիւնը, որ տպվեցաւ «Недѣля» շաբաթաթերթի աւելուածի մէջ, որ լոյս է տեսնում ամիսը մի անգամ, տետրակներով: Պրօֆէսոր Մորդովցեվի այդ գրուածքի վրա, որտեղ նա նկարագրում է իր ճանապարհորդութիւնը Երևանեան նահանգում և Արարատի վրա բարձրանալը, մենք շատ անգամ ուշադրութիւն ենք դարձրել մեր ընթերցողներին: Դա շատ գեղեցիկ ճանապարհորդական նկարագրութիւն է:

—

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են որ ապրիլի 20-ին այդտեղի թատերասիրաց խումբը տուեց մի ներկայացում: Խաղացին «Աշնանային երեկոյ» և «Կրուժ-կրուժ» պիէսները: Ներկայացումն ինչպէս վկայում է մեր թղթակիցը, լաւ անցաւ. դահլիճը լի էր հանդիսականներով:

—

Նոյն տեղից մեզ գրում են: «Մեզանում այս տարի ցանքերը շատ լաւ են և շատ առատ հունձ են խոստանում»:

—

Իգդիրից մեզ գրում են և հետևեալը: «Ցաւելով յայտնում ենք որ կատաղի, արիւնածարաւ բորենին (гіена) սկսել է իր չարութիւնները մերձակայ լեռներում և Իգդիրին շրջակայ գիւղերում: Գրեթէ ամեն օր այդ գազան կենդանին երեխաներ է յափշտակում, այնպէս որ մի գիւղում մի ութ տարեկան աղջկայ տարել, կերել է, մի տասը տարեկանի վիրաւորել է, մի այլ գիւղում մի վեց տարեկան տղային անյայտացրել է և այլն: Այդ տխուր հանգամանքի վրա դարձնում ենք տեղական ոստիկանութեան ուշադրութիւնը»:

—

Կաթողիկոսական տեղապահ սրբազան Մակար արքեպիսկոպոսը արդէն ուղևորվել է Մօսկվա, թագադրութեանը ներկայ գտնվելու համար: Լսում ենք, մի և նոյն ժամանակ, որ տեղապահ սրբազանը այլ ևս վերադառնալու չէ Էջմիածին, այլ կապրի եւրօպական Ռուսաստանում, որովհետև Վաղարշապատի կլիման տանել չէ կարող:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Վան, 17 ապրիլ

Արդէն գրած եմ ձեզ թէ թիւրք կառավարութեան պաշտօնակատարները կալուածական տուրքի պատճառով ինչ անիրաւութիւններ սկսած են անել այստեղ հայ գիւղացիներին. 200 րուբլ արժողութեամբ մի հողի 2000 րուբլ արժէք կորուչեն, քանի որ իրենք չը պիտի գնեն, և նմա համեմատ կալուածական տուրք կը պահանջեն: Երբ գիւղացին յուսահատված այդպիսի ծանր տուրք վճարելէ որ 4—5 տարուան մէջ հողին բուն արժէքին կը հաւասարի, կուզէ ծախել իւր հողեր, կալուածատէրերը գնողին սեփականացնելու համար կառավարութիւնը փոխանցման տուրք կը պահանջէ, ոչ թէ ծախուած գնոյն համեմատութեամբ, այլ իւր արդէն որոշած տասնապատիկ թանգ գնոյն համեմատ: Այս կերպով յուսահատ գիւղացին իւր հողերն ալ ոՆ է գնով ծախելու անկարող եղած, երեսի վրայ կը թողու և կը գաղթէ ուրիշ տեղ. կառավարութիւնն ալ կը գրաւէ այդ անտէր մնացած հողեր: Վանի նահանգին ամենէն բերրի գաւառն եղող Ալջաւակի (Քաջբերունիք) բնակիչները որք հողագործութեան մասին ամենէն նշանաւոր են այս կողմեր և իրենց ցորենի մասնաւոր մշակութեան կերպովն որ դ ի ր կը կոչուի և հողին արգաւանդութեամբը առատ և ամենալաւ տեսակ ցորեն կարտադրեն Վանի և իւր շրջակայների համար, կառավարութեան այս տուրքի ճնշումներէն վհատած, որոշեր են խմբովին գաղթել Կարս: Իսկ եթէ Կարսի նահանգապետէն չընդունուին, մտադիր են եղել երթալ հաստատուիլ Ալաշկերտի մէջ. սակայն չենք հասկնար թէ ինչ ապահովութիւն պիտի կրնան ունենալ Ալաշկերտի մէջ ուր կը տիրապետեն մի և նոյն թիւրքեր որոց կոխած տեղը կանաչ չը բուսնիր, ինչպէս կասէ մեզ մօտ սովորական դարձած մի առած: Մենք կը փափագինք որ այս գաղթականութիւն չը յաջողի, ալջաւագցիներ չը թողուն իրենց պտղաբեր հողեր, տուն տեղ, իրենց սովրած ու սիրված տեղեր և չը տեղափոխուին ոչ Կարս, ոչ ալ Ալաշկերտ. բայց միանգամայն պէտք է խորհել թէ ինչ անեն այդ խեղճեր. թէ գաղթեն, իրենց մեծագոյն մաս պիտի կորչի գուցէ այդ գաղթած տեղերն, բայց թէ չը գաղթեն, այս ընթացքով գուցէ ամենն ալ պիտի կորչին իրենց կեցած տեղեր: Թիւրք կառավարութիւնը իր բարբարոսութեամբ ոչ միայն կաւերէ Հայաստանը, ոչ միայն կուզէ ջնջել Հայաստան անունն անգամ, այլ և հայերն, այլ և հայ անունն անգամ: Այս վիճակի մէջ ինչ սրտով յոյսեր տածենք Հայաստանի մէջ մտցնվելիք բարենորոգումների համար, երբ Եւրօպան, նոյն իսկ Ռուսիան, անտարբեր է այժմ մեր խնդրին, երբ թիւրքը իր ճնշումներ և հարստահարութիւններ, թէ նիւթապէս թէ բարոյապէս և թէ մտաւորապէս, հետզհետէ աւելի կը սաստկացնէ, երբ հայերի մէջ ալ անպակաս են միշտ, ինչպէս և ամեն ազգերի մէջ, ցածոգի մարդեր որք շահախնդրութեամբ և ստրկական ոգւով գործիք կը լինին թիւրք կառավարութեան և մեր ներքին գործերի մէջ խարդախութիւններ կը գործեն, բարեկարգութեան դէմ արգելքներ կը հանեն: Այս յուսահատական վիճակին վերջ կրնայ տրուիլ գուցէ յուսահատական միջոցների դիմելով միայն որք սակայն հայերի յատկանիշն եղող խաղաղասէր և հանդարտ բնաւորութեան համաձայն չեն: Արդեօք Եւրօպան ալ կուզէ որ հայեր այդպիսի յուսահատական ծայրահեղ միջոցների դիմեն որ իրենց խնդիր ուշադրութիւն գրաւէ. բայց արդեօք Եւրօպան չը գիտէր հայերի վերին աստիճանի նեղ և ճնշուած դրութիւնը, այնպէս որ չարժելու կարողութիւն գրեթէ ալ չէ մնացած իրենց մօտ: Անպատճառ հարկաւոր է մի արտաքին զօրութիւն որ Հայաստանցի հային ձեռքէն բռնելով կանգնեցնէ իր այս ինկած վիճակէն: Սան Ստեֆանօի դաշնագրին 16-րդ յօդուածը աւելի գործնական ուղղութիւն ունէր զի մի մեծ տէրութեան անմիջական հսկողութեան տակ պիտի կատարուէին թիւրքաց ձեռքով լինելիք բարեկարգութիւնները, մինչդեռ Բերլինի դաշնագրին 61-րդ յօդուածը այդ բարենորոգումների գործադրութիւնը թիւրք կառավարութեան թողլով, Անգլիօ շնորհիւ, ամուլ մնաց մինչև այժմ...:

Ինչպէս Թիֆլիս, Կ. Պօլիս և այլ տեղեր, նոյնպէս և այստեղ հայերի ուշադրութիւնը գրաւող խնդիրներէն մին եղած է այժմ Էջմիածնի կաթողիկոսական խնդիրը: Ի՞նչպիսի մարդ պիտի լինի արդեօք մեզ կաթողիկոս, ամենայն հայոց այդ ներկայացուցիչը, որ պէտք է տեսած և ճանչած լինի նաև ամեն տեղի հայերի դրութիւնը և ցաւերը. այս հարցումն է որ կանեն այժմ հայաբնակ երկրներն շատերն իրարու: Թէ Տփխիսի և թէ Կ. Պօլսի հայ լրագիրները գրեթէ միշտ զիրենք սաստիկ զբաղված կը ներկայացունեն Թիւրքա-Հայաստանի հարցերով, բայց ամենուն ուշադրութեան և ուսումնասիրութեան առարկայ եղող այդ երկրէն դուրս եկած ոչ մի ներկայացուցիչ չը կայ այժմ հայ ազգի գլխաւոր իշխանութիւններին, ո՛չ պատրիարքութեան և ոչ կաթողիկոսութեան աթոռներին վրայ: Կաթողիկոսութեան կանդիդատներ կը յիշուին լրագիրների մէջ օսմանեան հայերի նախկին պատրիարք Խրիմեան հայրիկ, այժմեան պատրիարք Ներսէս եպիսկոպոս, Էջմիածնի կաթողի-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 28 ապրիլ

Երկրումից սկսեալ մինչև այստեղ ամեն ոք որ հետաքրքրութիւն ունի հայուն հարցերուն վրա, և զորս առիթ ունեցած եմ տեսնելու, ցաւելով կը յիշեն ինձ եղբայրս Սրուանձտեան Գարեգին վարդապետի մասին «Մշակից» Վանայ թղթակցին կողմանէ հաղորդուած անուանարկիչ տեղեկութեանց հրատարակութեանց գործած վատ տպաւորութիւնը: Աւելորդ կը համարեմ երկարաբանութիւններով մի առ մի հերքել թէ հ. Սրուանձտեանի վերագրեալ մատնութիւն, ազգադաւութիւն և ուրիշ շատ մը «թիւ»-ները որչափ անտեղ և անհիմն են, զի դժուար չէ մակաբերել թէ այդ թղթերու վրա տպված «թիւ»-ները, երբ նշանակուած չեն լինիր նաև իրենց յառաջ բերած շատ քիչ վատ արդասիքներովն, ձրի զրպարտութիւնք և եթ են. նոյնպէս անշահ կը լինի մի առ մի քննադատել ոմանց խաբէական գործերը, զորս ծածկելու համար միայն, ինչպէս առիթ ունեցած եմ յայտնելու ուրիշ անգամ, ուզած են արատաւորութեան նախապաշարում մի յայտնել միամիտ հասարակութեան մէջ այն անձանց նկատմամբ, որք արգելք եղած են իրենց բաղդախնդրական ձեռնարկներուն: Այլ ինձ համար պարտք կը համարիմ պարզել երկու կէտ միայն, Ա. թէ երբէք ոչ մի ժամանակ հակառակութիւն կամ տարաձայնութիւն տեղի ունեցած չէ Խրիմեան Հայրիկի և Սրուանձտեան Գարեգնի մէջ տեղը, երբէք չեն հեռացած մէկ մէկէ արծիւն ու իր արծուիկը. միշտ Սրուանձտեանն եղեր է ձեռք և Խրիմեանը դեկավար, սա խորհուրդ և նա գործ: Բ. թէ Գարեգին վարդապետ վայելած է և կը վայելէ ցայսօր թէ Խրիմեան Հայրիկի, թէ Վանայ ժողովրդեան, թէ Ներսէս պատրիարքի, թէ Պօլսոյ վարչութեան և թէ համայն ազգի համակրանքն. կուզամ պարզել այս կէտերը ոչ իբրև եղբայր երևակայութեանս մէջ գաղափարացեալ ներբողներով և վերացական ու անորոշ «թիւ»-ներով, այլ դնելով խմբագրութեանդ ձեռք պատճէններ մի քանի գրուածոց, զորս դուք ևս, խնդրեմ, ընթերցողաց առջևը դընելու բարեհաճիք, հրատարակելով զայն ձեր պատուական թերթին մէջ, որպէս զի խնդիրը լուսաբանելով, պայթակղեալ մտքերն ևս բուժուին:

1) Պատճէն հեռագրի, զոր Խրիմեան կը քաշէ առ ս. պատրիարքն Կ. Պօլսոյ 1880 յուլիս 20-ին. «Խիստ դժուարին գործերով ծանրաբեռնեալ և անձնապէս տկարացած, կարող և գործօն օժանդակի մը պէտք ունիմ, խնդրեմ արտօնէք Սրուանձտեանց Գարեգին վարդապետին, գոնէ երեք ամսուան համար ինձ օգնութեան գալու»:

2) Խրիմեանէ առ Սրուանձտեան 1880 Նոյ. 10 ի Վան. «Գերապատիւ տէր Գարեգին վարդապետ սիրելին մեր.

«Ինչպէս քաջ յայտնի է ձեզ, ասկէ իբր քանի մը ամիս առաջ յատկապէս թէ գրով և թէ հեռագրով խնդրեցի պատրիարք սրբազանէն որ առժամանակեայ կերպով դուք Վանայ մէջ պաշտօն մի ունենաք և այդ պաշտօնն է պատրիարքական փոխանորդութիւն. պատրիարք սրբազանն մեր առաջարկութիւնը ընդունելով հեռագրած է մեզ, զոր ներփակեալ ձեզ կը ղրկեմ, որպէս զի դուք անմիջապէս սկսիք ձեր պաշտօնին մինչև պաշտօնական գրերը հասնին, ուստի շնորհաւորելով ձեր այս նոր յաւելեալ պաշտօնը *) կը բարեմաղթեմ զի դուք ձեռնհաս լինիք այս դժուարին ժամանակին մէջ վարել այդ պաշտօնը ի պատիւ և ի յառաջադիմութիւն սիրելի հայրենեացդ:» Խրիմեան:

3) Խրիմեանէ առ խմբագրութիւն «Մասիս»-ի 1881 յունիս 16 ի Վան: «Մեծապատիւ խմբագիր «Մասիս» լրագրոյ.

«Այս անգամ «Մասիս»-ի թերթերուն մէջ մի յօդուած կարդացի Վանէն գրուած. յօդուածի միւս մասերն, որ պարզ տեղեկութիւններ են, նրանց համար ոչինչ դիտողութիւն չունիմ: Գալով Գարեգին վարդապետի նկատմամբ գրուածներու համար, շատ կը ցաւիմ որ յօդուածագիրն կամ մի թագուն նպատակի համար և կամ անտեղեակ լինելով իրաց ներքին եղելութեանց՝ արտաքուստ ընդ աչս դատելով գրեր է, և ձեր խոհեմութիւնը թէպէտ գրողին ողջմտութեան և հաւատարմութեան վրա չը կասկածիր, բայց պէտք է գիտնաք, որ այդպիսի մարդիկն ևս շատ անգամ կը սխալին իբրև մարդ իրենց դատաստանին մէջ: Գարեգին վարդապետը իւր այս պաշտօնին մէջ հոգւով և սրտի մօք կատարեր է իւր պարտականութիւնները, այս մասին կարող էք ստոյգ տեղեկանալ առ պատրիարք գրուած տեղեկագիրներէն և հասկնալ անոր Գարեգին վարդապետի գործերն Վասպուրականի նկատմամբ, զոր գիտէ վարչութիւնն ալ: Մտերմական, Միամ աղօթարար Խրիմեան:

4) Ս. Պատրիարքէն առ հ. Սրուանձտեան 1881 յունիս 10-ին: «Սիրեցեալ Գարեգին վարդապետ:

«Մայիս 20 և 25 թուերով ընդարձակ նամակներդ առի. ձեր ընթացքը յոյժ գովելի է ինձ, ազգային վարչութեան և համայն ազգին. «միշտ անխոհեմութիւնը ազգին տունը քանդեր է, մենք բարեկարգութիւն կուզեմք, մեր ազգին չը փճանալուն կաշխատենք, դպրոցներ և այլն ուսմունք,

*) Անկէ առաջ յանձնուած էր իրեն սովելոց մասնաժողովոյ վերատեսչութիւնը:

կոսական տեղապահ Մակար եպիսկոպոս, Երզրումի նախկին առաջնորդ Յարութիւն եպիսկոպոս (որ այժմ Երուսաղէմի վանքն է), և այլն: Յարութիւն եպիսկոպոս, արաբական սերնդից յառաջ եկած այս սրբազանը, չը գիտենք թէ ինչ հրապուրիչ յատկութիւններ ունի բացի իւր հարստութիւնէն որ Կ. Պոլիս մի քանի ճարպիկ երեսփոխանների աչքը կրնայ շլացունել: 20 տարիի մօտ Երզրումի առաջնորդութիւն արած միջոցին, ժողովուրդը անտարբերութեամբ քնացնելու քաղաքականութեան և փողեր դիզելու հեռեւած է միայն: Մակար սրբազանի համար շատ ասելիք չունինք, զի նա ձեզ աւելի ծանօթ է քան թէ մեզ. իր անունն դեռ նոր սկսաւ անցնիլ Տաճկաստանի հայ լրագիրներին մէջ: Ասկէ առաջ մեզ մօտ հազիւ թէ մի քանի անձերի ծանօթ էր այդ մեծագործ եպիսկոպոսի անունն անգամ: Հետեւապէս, ամենէն աւելի հաւանական և արժանաւորագոյն կանդիտատներ կը մնան հրապարակին վրայ, ըստ մեզ, Ներսէս պատրիարք և Խրիմեան հայրիկ: Ընդհանրապէս կը մտածուի թէ Ներսէս պատրիարք աւելի յարմարութիւններ ունի եւրոպական դեսպանների հետ յարաբերութիւն կապելու, թէ պատրիարքութիւնը կրօնականի չափ, և թերևս ո՛չ աւելի, քաղաքական գոյն ալ ունենալով (զի ոչ թէ ձեռնադրութեամբ կամ ո և է կրօնական արարողութեամբ կը վաւերացուի պատրիարքութիւնը, այլ սուլթանի ֆիրմանովը միայն), քաղաքագիտական հանգամանքներ կը պահանջէ որք Ներսէսի վրայ աւելի կերևին քան թէ ուրիշ եպիսկոպոսների վրայ. մինչդեռ կաթողիկոսութիւնը աւելի հոգևոր իշխանութիւն լինելով քան թէ քաղաքական, կրօնական և ազգային առաքինութիւններ կը պահանջէ, յատկութիւններ որք Խրիմեանի վրայ գերազանց կերպով կը տեսնուին: Եւ երբ Խրիմեան Էջմիածնի կաթողիկոսական աթոռին և Ներսէս Կ. Պոլսի պատրիարքական աթոռին վրայ գտնուին, ձեռք ձեռքի տուած կրնան համասիրտ և համախորհուրդ մեծ գործեր կատարել հայ ազգի բարելաւութեան համար:

Քննենք այժմ Խրիմեանի կաթողիկոսութեան դէմ եղած առարկութիւնները:

Խրիմեան շատ կարեւոր մարդ է. պէտք է որ Տաճկա-Հայաստանի մէջ կենայ և գործէ, կասեն ոմանք: Բայց պէտք է նկատել որ Խրիմեան Տաճկա-Հայաստանի պատրիարք կամ ընդհանուր առաջնորդ չէ, այլ միայն Վանի նահանգին. այդ ալ լոկ անուանական մի պաշտօն է զի Թիւրքաց տէրութիւնը մինչև այժմ դեռ չէ ընդունած Հայրիկին Վասպուրականի առաջնորդ լինելը, պաշտօնապէս չը ճանչեր նրան, յարաբերութիւն չանէր նրա հետ իբր մի առաջնորդ. այլ ազգն ու իր պատրիարքարանն է միայն որ Հայրիկին կը ճանչէ Վանի առաջնորդ: Վանի նահանգապետ փաշան և Բ. Դուռը, ընդհակառակ, կը ստիպեն անդադար պատրիարքարանին որ Հայրիկին բոլորովին պաշտօնանկ անէ և հեռացունէ այս կողմերէ: Ինքնին հասկանալի է որ Թիւրք կառավարութիւնը դժուարութիւն չը կրէր մի քանի մատնիչ և վատ հայեր ալ իր ձեռքին գործիք անել որք ամեն տեսակ մեքենայութիւններ կը լարեն, ամեն տեսակ արգելքներ կը հանեն այստեղ Հայրիկի դէմ: Այս նեղ դրութեան մէջ ինչ կրնայ գործել Հայրիկ, Թիւրք կառավարութենէն հալածուած, Կ. Պոլսի ազգային վարչութեան խառնաշփոթ դրութենէն կախում ունենալով և նիւթական ամեն միջոցներէ զուրկ, այն Հայրիկ՝ որ թէև Տաճկա-Հայաստանի վրայ մի փրկարար ազդեցութիւն գործելու դիրքի և պաշտօնի մէջ կը կարծուի, այլ իրօք Վանի առաջնորդ անգամ չէ. իւր պատկառելի անուան զօրութեամբն է միայն որ այդ առաջնորդական պաշտօն կը վարէ, լոկ բարոյական ազդեցութեամբ: Բայց երբ Հայրիկ Էջմիածնի աթոռին վրայ շրջապատուած լինի այդ տեղի խոհուն և հասկացող հայերէ, իւր առջև ընդարձակ ասպարէզ կունենայ գործելու թէ Տաճկա-Հայաստանի և թէ ամենայն հայոց համար:

Կառարկեն թէ Հայրիկ տնտեսագէտ չէ. փողի յարգը չը գիտէր: Հայրիկի հակառակորդները առավ ասել կուզեն թէ որովհետև Հայրիկ մինչև այժմ չէ կրցած իր եպիսկոպոսական դիրքէն օգուտ քաղելով հարստանալ, անարժան է կաթողիկոսութեան: Չենք ուզեր այստեղ քննել թէ ինչպիսի միջոցներով կրնան հարստութիւն դիզել մեր մէջ հոգևորականները քանի որ իրենց օրինաւոր վըճարումներ չեն լինիր. այլ միայն սաչափ կասենք որ այդ պարոններէ կարծիքով Մանկունին ամենէն արժանաւոր կաթողիկոսացուն պէտք է լինի. նա շատ լաւ գիտէ փողի յարգը. նա շատ լաւ գիտէ ազգին զրկելով, եկեղեցական և աշխարհական ազգայիններին կողոպտելով հարստանալու միջոցները: Այլ սակայն այդ տնտեսագէտ չեղող Խրիմեան Հայրիկն էր որ, թէև Կ. Պոլսի պատրիարքութենէն հրաժարած ժամանակ 2 նապոլէոն ոսկի միայն ունէր իր գրպանի մէջ, նախորդ անտնտեսագէտ պատրիարքների ժամանակէն մնացած 4,000 օսմ. ոսկիի (37,000 րուբլի չափ) պարտուց բեռան կէսէն աւելին թեթևցուց պատրիարքարանի վրայէն, իր չորս տարուայ պատրիարքութեան միջոցին: Հայրիկ թէև փոքր քսակ, բայց մեծ խորհուրդներ ունեցող մի եկեղեցական է. և որովհետև իր այդ մտածումներ ազգին համար են և ոչ թէ իւր անձնականի, իւր փոքրիկ քսակի մէջ եղածն ալ ամբողջովին կը զոհէ ի հարկին, մըտածելով որ ազգը կօգնէ իրեն անշուշտ իր գործի համեմատ և թէ հայ ազգին մէջ մի եպիսկոպոս սոված չը մեռնիր. ինչ վնաս ուրեմն երբ իր ունեցած սեփական միջոցներով աշխատի կարելի եղածին չափ մօտենալ իր մեծ նպատակին: Եպիսկոպոսը ընտանիք չունի որ իր ընտանեկան ապագայի համար մտածէ և պահէ. նորա ընտանիք ազգն է և մեղադրելի է միթէ երբ նա իր ամեն ունեցածը կը նուիրէ այդ ազգի բարօրութեանը: Մարդիկ շատ զարմանալի են. երբ ուզեն դատապարտել մի եկեղեցական, գիտցէք թէ լինի այդ մի Մանկունի կամ մի Արթին եպիսկոպոս, կը պոռան կը գոռան թէ արծաթապաշտ է, կողոպտիչ է, խեղճ ժողովրդի բուրդը մախաղն կը խուզէ. թէ մի սափրիչի տղայ կամ արաբացու որդի, ինչպէս կարողացել է այսչափ հարստութիւն դիզել եկեղեցականութեամբ միայն: Բայց երբ մի և նոյն անձը պատրիարք կամ կաթողիկոս անելու համար ուզեն գովել, իր մի և նոյն արարքը կը մկրտեն տնտեսագիտութեան անունով, կարդարացունեն, կազնուացունեն, ասելով թէ շատ լաւ տնտեսագէտ մարդ է, շատ լաւ կառավարել գիտէ, և այլն: Իսկ դոցա հակառակ վարմունք ունեցողն ալ կը պարսաւեն ասելով թէ՝ շատ լաւ մարդ է բայց տնտեսագէտ չէ, կառավարել չը գիտէր, քաղաքագիտութիւն չունի և այլն:

Եթէ Հայրիկ իր այստեղի նեղ և կաշկանդուած դրութեան մէջ անգործութեան դատապարտուած մնայ, եթէ նա չը կրնայ կաթողիկոսական ասպարէզին մէջ երևնալ ազգի օգտին աշխատելու համար, յայտնի է թէ նա միայն այս վերջի պատճառով զրկուած պիտի մնայ. այսինքն ոչ թէ արժանաւորութիւն չունենալուն համար, այլ փող չունենալուն համար զի չը կրնար ուրիշ եպիսկոպոսների պէս կաշառել Կ. Պոլսի մէջ ճարպիկ և գործունեայ երեսփոխանները (և եթէ կարողութիւն ունեցած անգամ լինէր մի պատահական հանգամանքով, այդպիսի բաների չէր դիմիր): Այլ սակայն Կ. Պոլսի ազգային երեսփոխանական ժողովը որ կը պարծի թէ Էջմիածնի բոլոր Թիւրքահպատակ վիճակների ներկայացուցիչն է ինք (թէև Կ. Պոլիս, այդ մէկ առաջնորդական վիճակ, անիրաւութեամբ $2^1/_2$ անգամ աւելի երեսփոխան և ձայն ունի ազգային ժողովին մէջ քան թէ Թիւրքաց-Հայաստանի և այլ օսմանեան երկիրների առաջնորդական ամբողջ վիճակներին), ո և է ընտրութիւն կատարելէ յառաջ, պէտք է որ Տաճկա-Հայաստանի հայերի տրամադրութիւններն ալ չօշափէ և ըստ այնմ գործէ: Հակառակ պարագայի մէջ, առկէ յառաջ գալիք ծանր հետևանաց համար պատասխանատու կը մնայ Կ. Պոլսի Ազգային երեսփոխանական ժողովը. խեղճ Հայաստանցին ալ չուզեր ինք քաշել Կ. Պոլսի մէջ մի քանի շահախնդիր երեսփոխանների գործած մեղքերը...: Էջմիածինը ռուսաց իշխանութեան տակ անցնելէ ի վեր, Տաճկաստանէն ընտրուած կաթողիկոսները (հանգուցեալ Մատթէոս և Գէորգ վեհափառ հայրապետները), շնորհիւ Կ. Պոլսեցիներին իրենց համաքաղաքացիներէ ընտրուած են, որք Հայաստանի մէջ մի փոքրիկ առաջնորդական վիճակ անգամ կառավարած չեն, որք Հայաստանը տեսած անգամ չեն: Փափագելի է որ ամենայն հայոց կաթողիկոսը այս անգամ Տաճկա-Հայաստանի եպիսկոպոսներէն մին լինի, մի այնպիսի անձ որ Էջմիածնի աթոռին վրայ բազմած ժամանակ, իր թեմին վերաբերեալ վիճակների մեծամասնութիւնն կազմող Տաճկա-Հայաստանի դրութիւնը լաւ ուսումնասիրած, այնտեղ մնած և իր կեանք այնտեղ մաշած, առաջնորդական և վանահայրական զանազան պաշտօններ այնտեղ վարած, Կ. Պոլսին ալ իր վնասական և միանգամայն օգտակար կողմերովը լաւ քննած լինի պատրիարքական աթոռի բարձրութենէն. միանգամայն Կովկասին ալ փոքր ի շատէ այցելած և նրան ծանօթացած, Եւրոպայի մէջ եղած հայերին այցելած և հայ ազգի կողմէ եւրոպական տէրութիւններին ներկայացած մի բարձրաստիճան անձ լինի, արդէն հանրածանօթ եղած ազգին մէջ իր լուսաւորութեամբ, կրօնական ազատամտութեամբ ... հմտութեամբ:

Տարակոյս չը կայ որ այդ կաթողիկոս լինելի... անձին շրջապատող և խորհրդակից ս. Սինոդ... պէտք է այնպիսի եկեղեցականներէ կազմուա... լինի որք ռուսական լեզուին և օրէնքներին հմու... տեղական հանգամանքներին և ազգային ընթա... ցիկ գործերին քաջ ծանօթ լինին որ իրենց խոր... հուրդներով դիւրացունեն կաթողիկոսին կառա... րելիք եկեղեցական բարեկարգութեան, կրթութե... ծաւալման և տնտեսական վիճակի զարգացմ... գործերը: Անշուշտ այդ Սինոդը կաթողիկոսի ն... խագահութեամբ մեր եկեղեցւոյ ժողովրդակ... ոգւոյն համեմատ պիտի կառավարէ ամեն գործ... տէրութեան կողմէ հաստատած մի կանոնադր... համեմատ, Ս. Աթոռը միշտ համարատու մնալ... ազգին իւր թէ դրամական ելմուտների և թ... կատարած գործերի մասին:

Հրանտ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լօնդօնի «Times» լրագիրը մէկ յօդուածով, որը, շատ կարելի է, պաշտօնական բնաւորութիւն էլ չունի, յայտնում է. «Բ. Դուռը մինչև այժմ ոչինչ միջոցներ չէ ձեռք առնում իրագործելու վաղուց արդէն իր խոստացած ռեֆորմները հայկական նահանգներում: Այդ զանցառութիւնը սպառնում է հասցնել այնպիսի հետեւանքների, որ բոլորովին անհամապատասխան են ընդհանուր խաղաղութեան շահերին եւ օսմանեան կայսրութեան ամբողջութիւն պահպանելուն: Այդպիսի հանգամանքներում կարող է անհրաժեշտ համարվել Բեռլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնների գումարի ձեռնարկելիք համապատասխան միջոցների մասին խորհրդակցելու համար, որի ժամանակ, շատ կարելի է, պետութիւնները ստիպված կը լինեն հայկական հարցը կարգադրելու համար, ... բռնակալութեան կամայականութեան ... ընդ միշտ ազատել նրան: Այդ ժամանակ Թիւրքեան ստիպված կը լինէր համաձայնվել ոչ միայն տեղական ինքնավարութիւն մտցնել հայկական նահանգներում, բայց մինչև անգամ և ... րեալ աւտօնօմիա տալ այդ նահանգներին»:

—Բեռլինի լրագիրների տեղեկութիւնների համեմատ իշխան Բիսմարկ շատ ցաւում էր, որ ... ղային հիւանդութիւնը նրան թոյլ չը տուեց ա... րիլի 28-ին ներկայ գտնվել պրուսական ... նիստին: Նա յուսինց մի և նոյն ժամանակ Վինդհօրստի առաջարկութիւնը կամ պէտք ... յանձնել մասնաժողովի քննութեանը, կամ ... ժել անցնելով հերթական հարցերին, ինչպէս ... հուրդ տուեց Բիխտեր: Պրուսական կառավա... կան շրջանների մէջ պահպանողական և կղե... կան մեծամասնութեան բռնած ընթացք... նիստի ժամանակ շատ վատ տպաւորութիւն ... ծեց:

—Վիէննայի «Deut. Zeitg.» լրագրին ...

արհեստ սորվինք և այլն. մենք զինուորական ազգ չենք, մէկ քանի խելացի համարված երիտասարդաց խելքին փչածովն չենք ընթանար. մեր ամենէն աւելի անվախ և քաջ համարածները պատրիարքին, առաջնորդին պաշտպանութեան պէտք ունին միշտ. զբօսանքի համար խրոխտալ, դաշտին մէջ պռչտել, խօսել և գրել անխոհեմաբար, հոգը... աման ազատէ ինձի, մեղայ, ես չէի աներ... և այլն. զինուորական ժողովուրդք այսպէս չեն: Բնաւ մեր ազգը տրամադիր չէ այդ տեսակ յանդուգն և աննպատակ ձեռներէցութեանց ընդունելութեան. հայերը հանգիստ ապրել, ուտել, քնանալ, խորդալ, փարա վաստկել, իւրեանց դպրոցին սառակ չը տալ, ուրիշէն առնել, աղէկ բաներ պահանջել, բայց բնաւ չաշխատել, սանոնց սորված են: Իւրեանց մէջ անփորձ երիտասարդք երբեմն եթէ բաներ երազեն, ձայն բարբառոյ յանապատի կը դառնայ. այդ երիտասարդք միայն իրենք կը վնասին. այսպէս, կանչէ առանք քովդ և այս տողերս կարդայ, ըսէ իրենց թէ հայերն ինքզինքնին իրենց պատճառած վնասէն ազատելու համար կը մատնեն 1-ն պատրիարքը, 2-ը առաջնորդը, 3-ն հայրերնին, մայրերնին և ինչ նուիրական բան որ ունին. ըսէ իրենց որ հայերու համար աշխատելու է առանց զիրենք յոգնեցնելու, առանց իրենց նեղութիւն կամ կասկած բերելու, անոր համար կաշխատիմք.

1) Որ հայերը վնաս չը տուած, փարա չը տուած, չաշխատելով, չը նեղուելով, երջանիկ լինին:

2) Խնդրեցինք մեր տէրութենէն և բովանդակ տիեզերքէն որ մեր հայրենիքը բարեկարգեն և խոստացան բարեկարգել և միշտ կը խոստանան:

3) Ըսէք իրենց որ, հայերը անվխտան մարդիկ ցուցնելու համար աշխարհի վրա, հայոց մէջ երկպառակութիւն կը մտցունեն, մանաւանդ որ գիտեն թէ հայերը շատ յարմարութիւն ունին կռիւ ընելու իրերաց հետ, ուստի վարդապետ, ժողովուրդ, եղբայր, քոյր իրարու հետ կը թշնամացնեն, զգոյշ կենան:

4) Մեր տէրութիւնը դժուարաւ կը համոզուի ազատութիւն և առանձնաշնորհութիւններ տալ մեզ, առարկելով թէ հայոց միտքը ապստամբել է տէրութեան դէմ. միշտ կը խօսիմք, կը գրեմք թէ սուտ է և այլն. ըսէք երիտասարդաց թէ այդ անխոհեմ ընթացքովն ոյժ կուտան մեր վրա եղած անհիմն կասկածանաց:

5) (Պաշտալէի) Օհաննէս վարդապետի անպիտանութեան վրայ կը ցաւիմ. կանչէ քովդ և ըսէ իրեն, որ ընկերութեան նպատակին, այսինքն դպրոցին բացման և կառավարման չընդդիմանայ. ապա թէ ոչ կարգազուրկ կընեմ զինքն: Ինքնագիր և մասնաւոր պ. Կ. Պ. Ներսէս:

5) Պատրիարքարանէ առ Հ. Սրուանձտեան 1881 օգոստոս 4-ին: «Գերապատիւ սիրելի. Ի պատասխանի նախընթաց ամսոյ 14 թուականաւ ձեր նամակին, որով գանգատ և դժգոհութիւն կը յայտնէիք պարոնայք Փօրթուգալեանի, Սեդրակ Տէր-Սարգիսեանի և Տաճատի բռնած ընթացքէն, կը փութամք յանձնարարել ձեզ, որ չը վշտանաք, և համբերութեամբ ու խոհեմութեամբ, որովք գործեցիք ցարդ, վարէք ձեզ յանձնուած պաշտօնն, առանց բնաւ վիրաւորուելու ձեզի դէմ եղած թշնամական ցոյցերէն, որք չեն զօրեր վնասել ձեր վայելած համակրութեանն»: Պաշտօնական, Միասէր աղօթարար (Պ. Կ. Ներսէս):

6) Խրիմեանէ առ Հ. Սրուանձտեան 1881 օգոստոս 2-ին ի Վարագ: «Գերապատիւ տէր Գարեգին վարդապետ, պատրիարքական փոխանորդ ի Վան:

«Անցեալ յունիս 12-ին երբ ընդհանուր ժողով կազմակերպեցաւ, դուք պայմանաժամով մի յանձն առիք չարունակել ձեր պաշտօնը, ի լրանալ պայմանաժամին կրկին մատուցիք ձեր հրաժարագիրը, և ես պարտաւորեցայ ընդհանուր ժողով գումարել, բայց ընդհանուր ժողովոյ տասն երեսփոխանք գիր մի ստորագրելով յղեցին մեզ յայտնելով թէ հարկ չը կայ ընդհանուր ժողովոյ, տէր Գարեգին վարդապետը իւր պայմանաժամին համեմատ պէտք է հրաժարի իւր պաշտօնէն: Աւելորդ կը համարիմ յիշել այն խօսքերը, որով կը հարկադրէին ... որ զձեզ հաշտեցեալ համեմ ի պաշտօնէն և ... ինքնին անցնեմ ի գլուխ պաշտօնի, կարծելով ... ես տիրապէս առաջնորդ եմ վիճակին կամ ... լիազօր իրաւունք ունիմ ձեր պաշտօնավարութեան վրա: Իսկ մնացեալ երեսփոխաններէն ... հինգ անձինք ներկայացան, նոքա ես իրենց ... տորագրութեամբ խնդիր մատուցին, ընդդ... ռակն պնդելով թէ պէտք է որ Գարեգին ... պետը իւր պաշտօնին գլուխը մնայ, թէ ... րիարք սրբազանն իւր յաճախ գրութեամբ ... պաշտօնին կարևորութիւն տուած է, և բարձ... մանաւ կը ստիպէ որ առանց իւր հրամա... մեկնի Վանէն:

«Մեք ես պարտաւոր եմք յարգել ս. պատ... քին հրամանը, սորա համար կը խնդրեմք որ ... ամիս ու կէս ես ստանձնէիք ձեր պաշտօնը ... եռանդով և գործունէութեամբ, մինչև հարկ ... գրեմք ի պատրիարքարան և պատասխան ընդ... Գիտեմ ձեր դէմ եղած հակառակութենէն ... յած էք. մի կողմէն ես Ակնայ վիճակի ժողով... գիր գրի վրայ գրելով ձեր վերադարձը կը ... անշուշտ նոքա իրաւունք ունին միշտ ... ձեր հովուական պարտաւորութեամբ: Գարեգ... իբրև առաջնորդ հեղինակաւոր, այլ իբրև ... սիրաբար կը յորդորեմ զձեզ փոքր ... սել, երկայնմիտ համբերութեամբ ...

են Կ. Պոլսից, որ Թիւրքաց ֆինանսների վատ դրութիւնը չափազանց դժուարացնում է Բ. Դըռանը: Առանձին մասնաժողովը ընթացող ֆինանսական տարվայ պետական բիւջետը քննելու համար շատ է աշխատում, բայց մինչև այժմ չեն համարձակվում հրատարակել այդ աշխատանքների հետևանքները: Կարծում են, որ նրանց յայտնելը ընդհանուր սարսափ կը պատճառի: Չը նայելով արևելեան անտարբերութեանը, երկիւղ են կրում, որ ֆինանսական դժուարութիւնները որ և է դժբաղդութիւն չը պատճառեն: Թիւրքաց գանձարանը դադարեցրեց մինչև անգամ այնպիսի հատուցումներ, որոնք ապահոված են պատուական գանձարանների մուտքերով: Զօրքերը ամիսներով ռոճիկ չեն ստանում, օֆիցերները փողոցների վրա ողորմութիւն են խնդրում: Կապալառուներին չեն վճարում և նրանք էլ պաշար չեն հասցնում զօրքերի համար: Ակներև է, որ այսպիսով Թիւրքաց պետական մեքենան չէ կարող երկար ժամանակ գործել: Սայիդ-փաշա աշխատում է որքան կարելի է ուղղել գործը, բայց նրա դիրքն էլ այնքան խախուտ է պալատական ինտրիգների շնորհիւ, որ նա երկու անգամ սուլթանից հրաժարական է խնդրել:

—Ինչպէս հաղորդում է Լօնդօնի «Pall-Mall-Gazette» լրագիրը, Բերդսր Գալլագեր, այն եօթը ամերիկացիներից մէկը, որոնք դատապարտուած են ենթարկված դինամիտային դաւադրութեան համար, գրաւոր ցուցմունք տուեց, որ Նիւ-Եօրկի մէջ պահվում են «դինամիտային ուսումնարաններ», որտեղ սովորում են մօտ 30 մարդ և որ Օդօնօվան-Րոսսա յարաբերութիւններ ունի այդ ուսումնարանների հետ:

—«Daily News» լրագրի Էրզրումի թղթակիցը հաղորդում է, որ Էրզրումի հայոց արքեպիսկոպոս Օրմանեան ուղևորվեցաւ Կ. Պոլիս սուլթանին և Ներսէս պատրիարքին անձամբ նկարագրելու համար հայերի դժբաղդ դրութիւնը և այն հալածանքները, որոնց նրանք ենթարկվում են Էրզրումի վիլայեթի մէջ: Եպիսկոպոսը կամենում է գանգատվել Էրզրումի նահանգապետ Մուստաֆա-փաշայից, որը իր կողմից մեղադրում է նրան քաղաքական դաւադրութեանը մասնակցելու մէջ: Էրզրումի քրիստոնեայ բոլոր ազգաբնակութիւնը ուղեկցեց Օրմանեանին քաղաքից դուրս գոնէ մէկ և կէս վերստ: Շատերը կարծում են, որ ժամանակով նա կը ստանայ հայոց պատրիարքի նշանաւոր պաշտօնը: Ինչ կը վերաբերի այն վերանորոգութիւններին, որոնց Բ. Դուռը պարտաւորվեցաւ մտցնել հայոց վիլայեթների մէջ, նրանց նշոյլն անգամ չը կայ Էրզրումի վիլայեթի մէջ: Այժմեան նահանգապետի ժամանակ մահմեդականների յարաբերութիւնները քրիստոնեաների հետ աւելի թշնամական են, քան երբէք: Այն անձանց հետ, որոնք կալանաւորված են մեղադրվելով դաւադրութեան մէջ Թիւրքաց տիրապետութեան դէմ, չափազանց վատ են վարվում, թէպէտ չորս ամիս շարունակ կատարվող քննութիւնը նրանց դէմ ոչ մի փաստ չէ գըտել: Կալանաւորների ընտանիքները չափազանց վատ դրութեան մէջ են. Նրանցից շատերը ապրում են ողորմութեամբ, որ հաւաքում են հայոց եկեղեցիներում: Օրմանեան եպիսկոպոսը մըտադիր է միջնորդել կալանաւորների արձակման և Մուստաֆա փաշային պաշտօնանկ անելու մասին: Մուստաֆա-փաշա իր կողմից խնդրում է՝ եպիսկոպոսին դատաստանի ենթարկել, մեղադրելով նրան պետական դաւադրութեան մէջ: Կ. Պոլսից ապրիլի 21-ից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ Էրզրումի եպիսկոպոսից արդարութեան մինիստրը արդէն ցուցմունքներ է առացել: Վանի արքեպիսկոպոսը, որ նոյնպէս մեղադրված է պետական դաւաճանութեան մէջ, հրաւիրված է Կ. Պոլիս:

—Չը նայելով պաշտօնական հերքումներին, Բերլինի մէջ լուր է տարածված, որ իտալական թագաւորը այցելելու է Բերլինի պալատը: Կարծում են, որ նա ներկայ կը լինի գարնանային մեծ զօրախաղերին:

—Ֆիլադելֆիայից հեռագրում են, որ Պարնել կազմեց այնտեղ կալուածական մի նոր միութիւն, որի նախագահ ընտրվեցաւ Մոնէյ: Վերջինը գովեստի ճառ արտասանեց ի պատիւ Պարնելի և յոյս յայտնեց, որ նա Իռլանդիայի համար անկախութիւն ձեռք կը բերի:

—Ապրիլի 23-ին անգլիական լորդերի ժողովի մէջ քննվեցաւ Իռլանդիայի վատ դրութեան մասին հարցը, որովհետև գաղթականական միջոցը բաւարար չը յայտնվեցաւ: Կառավարութիւնը պատասխանեց, որ նրան չահաւէտ առաջարկութիւններ են արված Իռլանդիայից Ամերիկա ընտանիքներ տեղափոխելու մասին և որ նա շուտով պարլամենտին տեղեկութիւններ կը հաղորդէ այդ հարցի վերաբերութեամբ:

—Բերլինի բայխստագը քննում է օրինագիծը բանուորներին հիւանդութեան դէմ ապահովելու մասին: Կարծում են, որ կառավարչական առաջարկութիւնը կընդունվի մի քանի փոփոխութիւններով:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բնութեան խաղ: Համբուրգում, 1869 թվի յունիսի 13-ին, այնտեղ ապրող մէկ ընտանիքում ծնվեց տասերորդ երեխայ — մի տղայ, որը մանկական կեանքի բոլոր աստիճանները անցկացրեց բնականից դուրս արագ և մի և նոյն ժամանակ, առանց զգալի վնասի իր ֆիզիկական առողջութեան համար: Ծնվելով առողջ երեխայ, արդէն մի քանի ամսից յետոյ նրա ջղերը զարմանալի կերպով զարգացան և տարվայ վերջը ազատ խօսում էր: Նրա խորը և պարզ ձայնը, համեմատելով նրա կեանքի կարճատևութեան հետ, զարմացնում էր ոչ միայն ծնողներին, բայց և ամենքին, որոնք տեսել և լսել էին երեխային: Դրա վրա աւելացաւ զարգացման աւելի աչքի ընկնող մի նշան, այն է երեխայի ծնօտների վրա բուսաւ բաւական մեծ մօրուք: Չորս տարեկան հասակում, երեխայի մօրուքը այնպէս աճեց, որ ստիպված էին ածիլել: Դրա համեմատ զարգանում էին և մարմնի մնացած մասերը՝ ուսերը, ձեռքերը և կուրծքը նոյնպէս բոլորովին մանկական չէին: Վեց տարեկան հասակում, մի խօսքով, դա մի կատարելապէս զարգացած մարդ էր, և ոչ թէ մանուկ: Երեխային հետազօտեցին գիտնականները և ի միջի այլոց, Վիրխով և ընդունեցին նրան կատարելապէս հասած տղամարդ: Ներկայումս, այդ տասներեքամեայ մանուկին շատ հեշտ է մի երեսնամեայ տղամարդու տեղ ընդունել:

⁂

Ստրուկները կուբա կղզու վրա: Ներկայ ժամանակում, այդ ամբողջ կղզու վրա հաշւում են ոչ աւելի քան 137,500 ստրուկներ: Տարուց տարի ստրուկների թիւը կուբա կղզու վրա սաստիկ պակասում է. օրինակ, միայն 1880 թվի ընթացքում, այդ տարում ստրուկների մասին հրատարակած օրէնքի հիման վրա, 16,615 ստրուկներ ազատութիւն ստացան: Երևում է, որ կղզու վրա մինչև այժմ ազատված ստրուկների բոլոր քանակութիւնից 66% ազատութիւն ստացան, շնորհիւ նրանց տէրերի մեծահոգութեան, 11%—1880 թվի օրէնքի հիման վրա և 23%, նոր օրէնքի ուժով:

⁂

Պարազիտներից և հիւանդութիւններից պահպանող բոյսը: Australian Medical Journal, իր վերջին համարներից մէկում, պատմում է մէկ բոյսի բաւական օտարոտի յատկութիւնների մասին. այդ բոյսը յայտնի է բուսաբանութեան մէջ Lycopersicum escilentum, իսկ ժողովուրդը դրախտի կամ Ադամի խնձոր է անուանում դրան: Այդ բոյսը շատ տարածված է Հարաւային Ամերիկայում, Արևելեան Հնդկաստանում, և ուրիշ տեղեր. յաճախ բուսնում է Միջերկրական ծովի ափերում, և նոյնպէս կարող է մեր այգիներումն էլ բուսնել: Շատ այգեպաններ և ծաղկաբոյծներ վաղուց արդէն ասում էին որ այդ բոյսը ընդունակութիւն ունի պաշտպանել ուրիշ բոյսերը զանազան տեսակ պարազիտների փչացնելուց և պնդում էին, որ օրինակ, հացը ամբարում աւելի լաւ է պահպանվում, երբ այնտեղ գտնվում է չորացրած դրախտի խնձորը: Վերջերումս, դրախտի խնձորի այդպիսի անսովոր յատկութիւնների մասին պատմութիւնները դարձրին նրա վրա մի քանի գիտնական բուսաբանների ուշադրութիւնը: Մինչև այժմ նրանց արած դիտողութիւնները և հետազօտութիւնները ցոյց տուեցին, որ դրախտի խնձորը իսկապէս ընդունակ է, մի յայտնի աստիճան, պահպանել ուրիշ բոյսերը պարազիտներից, և որ այդ ընդունակութիւնը կախված է բոյսի մէջ մեծ քանակութեամբ գտնված ծծումբից: Այդ հանգամանքը առիթ տուեց մի քանի բժիշկներին փորձել դրախտի խնձորի ներգործութիւնը և զանազան տարափոխիկ հիւանդութիւնների վրա, որոնք, որպէս յայտնի է, պայմանաւորվում են կենդանու արեան մէջ այս կամ այլ պարազիտների ներկայութեամբ: Այդ փորձերը ցոյց տուին, որ այդ դէպքում ևս խընձորը ազդում է հիւանդութեան ընթացքի վրա, և այդ հիւանդութիւններից մի քանիսի ժամանակ, որպէս, օրինակ, ժանտախտն է, խնձորը, ըստ երևոյթին կարող է մինչև անգամ մի փոքր թուլացնել նըրան: Այնու ամենայնիւ, այդ բոլոր եզրակացութիւնները, որպէս նկատում է Australian Medical Journal, պահանջում են հաստատութիւն և ճիշտ փորձերի կրկնութիւն ուրիշ աւելի հեղինակութիւն ունեցող գիտնականների կողմից, որոնք, երևի, երկար չեն սպասել տալ իրանց:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 ապրիլի: Այստեղի բօրսայի վրա նշանաւոր գործեր են կատարվում հացի հետ արտասահմանի համար:

ՏԱՄԲՕՎ, 28 ապրիլի: Առաջին պրեմիան Լերմօնտովի արձանի նախագծի համար տըրուած է այստեղի ռէալական ուսումնարանի նկարչութեան ուսուցիչ Գրէյմանին:

ՌՕՍՏՕՎ, (Դօնի վրա), 28 ապրիլի: Այստեղ հասաւ կաթողիկոսական տեղապահ արքեպիսկոպոս Մակարը, որ ուղևորվում է Մոսկվա թագադրութեանը: Դօնի մակերևոյթը հետզհետէ բարձրանում է և Նախիջևանի մէջ հաւասարվեցաւ հացի ամբարներին, որոնց տէրերը հացը տեղափոխում են Ռոստով 5000 չետվերտ ամեն օր: Ռոստովի ամբարների մէջ այժմ կայ 18 միլիօն պուդ հաց:

ԲԱԳՈՒ, 28 ապրիլի: „Նիժեգօրօդից" երկաթէ շոգենաւի վրա, որ բեռնաւորված էր նաւթով, գազի վառվելուց հրդեհ ընկաւ: Նաւի փայտէ մասերը այրվեցան: Նաւի վրա եղած մարդիկ ազատված են: Կարծում են, որ կաթսաները և նաւի գլխաւոր մասը քիչ են վնասված: Նաւը ապահոված չէր:

ԲԵՐԼԻՆ, 28 ապրիլի: Շվերին ուղևորվելով, այստեղ հասաւ Մեծ Իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 28 ապրիլի: Պետութիւնների ներկայացուցիչները ստորագրեցին պրոտոկօլ Վասա-էֆէնդիին Լիբանանի նահանգապետ նշանակելու մասին:

ՑԵՏԻՆԻԵ, 28 ապրիլի: Եգուց կը հրատարակվի իշխանի հրովարտակը նրա Մոսկվա գնալու մասին Հօր Բարեկամի և Ջերնոգօրիայի Պաշտպանի թագադրութեանը ներկայ գտնվելու համար:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 ապրիլի: Ապրիլ 26-ից գվարդիայի զօրաբաժնի զօրքերը ամեն օր ուղևորվում են Մոսկվա: Զինուորական գնացքները ընդամենը 28 կը լինեն: Սենատորները այս շաբաթվայ վերջը կուղևորվեն Մոսկվա: Մայիսի սկզբից սենատի առաջին բաժնի գործերը Մոսկվայի մէջ կը քննվեն, ուտեղ կը տպվեն նոյնպէս թագա-

---

պաշտօնը, հայրենեաց սիրոյն համար վիշտերը սիրով տանել, զի դուք սովորած էք վշտասրտութեան միշտ աննկուն լինել և չընկճիլ գլխուածոյ առաջ:

«Կը յուսամ թէ պատրիարք հօր հաճութիւնը կրնամ առնուլ և ազատել զձեզ այդ կապանքէն. բայց եթէ դարձեալ պնդէ նա, յայնժամ կուխսեմ այսու գրովս ամեն պատասխանատուութիւն վրաս առնելով, բացարձակապէս արձակել զձեզ ի խաղութիւն: Մնամ աղօթակից—Հայրիկ:

7) Պատրիարքարանէ առ Հ. Սրուանձտեան 1881 օգոստ. 9-ին: «Գերապատիւ սիրելի: Ընկալայ յուլիս 28 ամսաթւով ձեր յուղարկած նամակն ինչպէս և օրինակներ այն թղթերուն զորս մատուցած էիք գաւառիս վանս կուսակալին ի պաշտպանութիւն պ. Փօրթուգալեանի և վարժարանացն «Միացեալ ընկերութեանց»:

Սոյն խնդրոյն մէջ ձեր բռնած ընթացք գոհացուցիչ և ձեր թղթերները օրինաւոր գտանք, և միանգամայն պատշաճ գտեցինք հաղորդել անոնց պատճէնը Միացեալ ընկերութեանց տնօրէն ժողովոյ, որպէս զի տեղեկանայ թէ որքան անտեղի և անհիմն են այն գրոյցները, որ զձեզ թշնամի ցոյց տալ կուզեն Միացեալ ընկերութեանց վարժարանաց: Այսպիսի զրոյցները, ով որ ալ ըլլայ անոնց հեղինակը չեն զօրեր ձեր անուան վրա բիծ դնելու, և դուք պէտք է որ առանց վիրաւորուելու զգալու այս և այն թշնամութիւններէ, շարունակէք խոհեմութեամբ ձեր պաշտօնը, կը բաւէ որ հանդարտ ըլլայ ձեր խիղճը:

Մնամք Աղօթարար (պ. Կ. Ներսէս)—պաշտօնական:

8) Խրիմեանէ առ Հ. Սրուանձտեան 1881 նոյ. 24-ին Վանէն ի Բաղէշ: Սիրելի վարդապետ, Բաղէշէն գրուած վերջին նամակդ ստացայ, Կիւրեղ վարդապետեան եկաւ և պատմեց թէ դուք նոյն օրը Բաղէշէն մեկնելով Կ. Պոլիս ուղևորած էք*): Ձեր նամակու մեծ վիշտ կը յայտնէք որ զձեզ մերթ յայս կողմ, մերթ յայն կողմ կը քաշքշեն. քաջալիր, որքան քաշքշուիս, որքան գլորուիս, որքան հալուիս, այնքան կը հարթուիս և կը զտուիս: Կարծեմ թէ Պոլիս երթալու համար չի պիտի յամես. արդէն ձեր փափագն այն էր և միշտ կը խօսէիր գրական գործերուդ համար, թերևս ներկայ պարագայից մէջ ձեր ներկայութիւնը ՚ի Պոլիս շատ կարևոր է, տեղեկութիւններ տալու համար: Ազատ էք ձեր տեսածներն ու կարծիքները յայտնելու. բայց կը յուսամ որ Հայրիկի խորհուրդն ու խրատը չէք մերժեր, այսինքն զգոյշ և հանդարտ պէտք է լինիք, որ ի ցասոց և ի կրից ոչ մի բան չափազանցօրէն չը պատմէք, չը խօսիք. հայրենիքէդ վշտացած գնացիք, գիտեմ, բայց հայրենիքը չէր զձեզ վշտացնողը, այլ քանի մը ձեռքեր, որք խորամանկներու ձեռք գործիքներ էին, բայց պէտք է խոստովանիք զի կան պարագայներ, յորում դուք ևս մեծամտութիւն չընելով, փոխանակ արհամարհելով բանի տեղ չը դնելու կռիւք վարուեցաք: Այդ ամենը անցան ու գնացին. դարձեալ դուք հայրենիքին էք և հայրենիքը ձերն է: Երբէք չեմ ներեր, որ դուք ձեր մտադրած ձեռնարկութիւնն սկսիք. այն է «մի տարի ի Վան». ինչ պիտի գրէք, հայրենեաց առակները բանալով նորա կերպարանքը պիտի նշաւակէք. այդ ձեռնարկութիւնը ոչինչ բարոյական օգուտ չունի, այլ ընդհակառակն կը վնասէ և վնասութիւն կը բերէ ազգին համարման, զոր ունին վասպուրականցւոց վրա:

Ուստի հայրենեաց ներքին և արտաքին վէրքերն տեսար ու գնեցիր. քո պարտքն է դարմանին վրա խորհել և սպեղանի դնել: Սովելոց յանձնաժողովը մեզմէ առանձին տեղեկագիր մի կը խնդրէ. տեղւոյս մանկախորհուրդի մասին շատ ցաւալի յայտնած է նոցա տարտամ և անգործունեայ ընթացից համար, մանաւանդ հակառակն գրելուն, որ պ. Սեղրակի շնորհն է. նորա մնապարծ բնաւորութիւն է ամեն բան շլլկել: Անշուշտ հարկ եղած տեղեկութիւնները պէտք է դուք տաք դարձեալ հանդարտ չափաւորութեամբ, վասն զի անցեալ գնացեալ բաներ են և տեղւոյդ յանձնաժողովն ընտրեր է զանոնք: Առողջութիւն և յաջողութիւն կը մաղթէ ձեզ, աղօթակից (Հայրիկ):

9. Խրիմեանէ առ Հ. Սրուանձտեան 1882 ապրիլ 30 Վանէն—Բաղէշ: «Գերապատիւ սիրելի... Ձեր և ուրիշներու նամակներէն տեղեկացայ Բաղիշոյ խռովեալ ազգային կատարեալ խաղաղութիւն և վերադարձն 'ի ծոց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ: Այս մեծ գործը արդիւնք է ձեր համբերատար խոհեմութեան. շատ ուրախ եմ որ այդ ալեկոծութեան մատնուած նաւը վերջնականապէս գտաւ իւր խաղաղ նաւահանգիստը. իսկ աւելի շատ ուրախ եմ, որ այսու կը ցրին իսպառ այն կարծիքները (եթէ կային) թէ ձեր ջանքերն չեն կարող արդիւնաւոր լինել հայրենեաց մէջն ու շուրջը: (Հայրիկ)

Վերջաբան.—կարող էի յիսունէն աւելի 'ի հանդէս բերել այսպիսի գրուածներ, սակայն կը յուսամ թէ այս չափս կը բաւէ ցոյց տալու թէ մինչև ցարդ ասանց հակառակն բարոյական հրատարակութիւնները ինչ թիւրութեանց յառաջ եկած են, և յուսալով թէ «Մշակը» կը բարեհաճի տպագրել և հասցնել զայս ճշմարտութիւնները, որոց որ պէտք կը տեսնէք:

Մ. Սրուանձտեանց

*) Կիւրեղ վարդապետի այս լուրը սխալ էր, անկէ 7 ամիս վերջ Բաղէշէն գնաց:

գրութեան ժամանակ հրովարտակներ, հրամաններ, օրէնքների ժողովածուն և „Сенатскія Вѣдомости": Ֆարֆորի և ֆայանսի արդիւնաբերողների ներկայացուցիչների ֆինանսների մինիստրին մի գրութիւն ներկայացրին, որի մէջ ասված է, թէ կովկասեան տրանզիտի թոյլ տալը ծանր հարուած կը հասցնէ նրանց արդիւնաբերութիւններին, որոնք մեծ քանակութեամբ ծախվում են կովկասի, Պարսկաստանի և Միջին-Ասիայի մէջ, որովհետև դրանք չեն կարող մրցել անգլիական արդիւնաբերութեան հետ: Դումսն որոշեց վերցնել բնակարանների հարկ 300 րուբլուց աւելի արժեցող բնակարաններից հարիւր րուբլուց 1 րուբլ: „Petersburger Zeitg." լրագրին հեռագրում են Խրիստիանիայից, որ երէկ օծվեցաւ Նիլանդի վերջի վրա կառուցած կեռ որտեղ ռուսաց առաջին շոգենաւը, որ պատկանում է Վէլդին, Կիսլավկովսկուն և գեբելլին:

ԿԻԵՎ, 28 ապրիլի: Փորձի համար հաւաբուարևմտեան երկաթուղիները կը տեղափոխեն բանւորներին արտօնական հիմունքներով մինչև նոյեմբերի 15-ը:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՈՎՍԿ, 28 ապրիլի: Դնեպր գետը այնքան մեծացաւ, որ ջրով ծածկեց նաւահանգիստը: Լօզօվօ-Սեվաստոպօլի երկաթուղիները դադարեցրին բեռների ընդունելութիւնը:

ԿԻԵՎ, 28 ապրիլի: Ջուրը պակասում է: Այս տարվայ հեղեղը 1877 թուականի հեղեղից քիչ փոքր է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐԾԱԹԷ ՄԵԴԱԼ

ՊԱՍՏԱՌ ՕՔՍՅ

ՏԱՐՆՕՊՕԼ եղբայրների շոգէ գործարանից Օդէսայի մէջ, մեծ քանակութեամբ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ԳՆԵՐՈՎ: ՊԱՀԵՍՏԸ ԹԻՖԼԻՍԻ մէջ Լօրիս-Մելիքօվսկայա (Ատամանսկայա) փողոց, Ն. Ե. Զուբալօվի տուն, հոգևոր ՍԵՄԻՆԱՐԻԱՅԻ հանդէպ: ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ գնողներին ԶԻՋՈՒՄՆ կը լինի:

(Ե. Հ. Ջ.) 9—10

Զատկի տօնի պատճառով

ԼՕՆԴՕՆՍԿԻ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

(կամերչեսկի բանկի տակ, Զուբալօվի անկիւնում)

Նշանակուած է ամենամատչելի գներ արտասահմանեան խմիչքների վրա:

Խաղողի հարուստ ընտիր գինի բոլոր մասնաւոր ժողովրդեան արժան:

	ր.	կ.
Ռոմ բութիլը	1	—20
Կոնեակ . . . 90 կ. և	1	— »
Արսենդ	1	—50
Խինի գինի	1	—50
Պորտվէյն և խերէս	»	—90
Օղի 40°	»	—45
Ամենաընտիր լիկեօր	1	—35

Երևանից և մարդոց կոուասներ ու նօտեր անհամեմատ արժան գներով:

Մեծ քանակութիւն զալանտերէյնի ապրանքների:

Ամենալաւ սեաւ թէյ ֆունտը 1 ր. 20 կ. մինչև 2 ր. 40 կ.:

ВЪ РЕДАКЦІИ
ГАЗЕТЫ „МШАКЪ"
ПРОДАЕТСЯ БРОШЮРА
НА РУССКОМЪ ЯЗЫКѢ
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ."
Цѣна 25 копѣекъ.
Соч. Григорія Арцруни.

ՕԳՍԵՆՏ և ՇԱՀԻՆԷ ՎԱՀԱՆԵԱՆՑՆԵՐԸ ցանկանալով յարգել առաջինը՝ իր եղբօր, իսկ երկրորդը իր ամուսնոյ՝ հանգուցեալ ՎԱՀԱՆ ՎԱՀԱՆԵԱՆՑԻ յիշատակը, խոնարհաբար խնդրում են նրա ծանօթներին և բարեկամներին ներկայ գտնուել նրա հոգեհանգստին որ կատարվելու է առաջիկայ կիրակի, մայիսի 1-ին, Տփխիսու Մուղնու սուրբ Գէորգ եկեղեցում գինի սուրբ պատարագի:

3—3

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ, ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ

(MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԷԱ № № 156, 157, 158, 159 և 160.

Համեմատեցէք թէյ

1 ր.	10 կ. թէյի հետ ամեն տեղ	1 ր.	30 կ.
1 „	20 „	1 „	60 „
1 „	40 „	1 „	90 „
1 „	60 „	2 „	20 „
1 „	80 „	2 „	50 „
ամենալաւը 2 ր.		3 „	——

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաճառման շօկօլադի և կակաօ-ֆրայ էսսենցիայի, Պալմերի բիսկվիտների, Բայլի կօնֆեկտների, Շեֆելդի դանակների, Տուրների գրիչների, Դաուի հրացանների, Վեկլիի րէվօլվէրների, Բալնսբիի թամբերի, Մեկինի ամաններ, կօլմանի կրախմալ և մանանեխ, Շվարցի ալբոմներ և այլն և այլն:

93—100

ԳԼՕԲՈՒՍԻ ԳՐԻՉՆԵՐ

Որոնցով կարելի է գրել ամենակոպիտ թղթի վրա:

Միակ գործակալութիւն ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ: Նոյն տեղը կան ամեն տեսակ ձեռագրերի համար մեծ քանակութեամբ ԳՐԻՉՆԵՐ ամեն ձևի 25% էժան քան թէ ուրիշ տեղ: Կաթուղթ, տետրակներ, քարեգ-ԳՐՋԱԿՈԹ, քսակներ, նոյնպէս ԹԱՆԱՔամաններ, ՄԿՐԱՏներ, գմուռ, ՄԱրիչներ, խալիչաներ, պենալներ, ՄԱՀՃԱԿԱԼ, ծխախոտի վէն համար իրեր, ԳՕՆԵՐ, ածելիք, ու ներ, ԲԱԶԿԱԹՈՌներ, ՄԱՏՈՒՑԱրարկու կախելու ՏԻՆԵՐ, փզաղօտի ՐԱՆՆԵՐ, բրիտանական մետալից իրեր, ԼԱՊՏԵՐՆԵՐ, գդալներ, ԲԱԺԱԿՆԵՐ, ջրամաններ, երես լուանալու ամաններ, ֆիլտրա, կրան, շվօցներ, այգու մկրատներ, շորի չչեօտկա, գլխի, երկաթէ թելերից, ձիու համար: Մակենտօշներ: Բժշկական թուղթ փատերկլօզետի համար և այլն և այլն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ:

17—100

ԵՐԿԱԹԷ

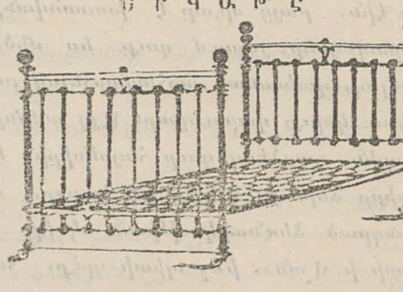

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

Մի հոգու համար 8 րուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԻՋ: Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներով, երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ, կողպէքներ, թիեր, տղամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մտրուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, րէվօլվէրներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբոմներ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

55—100

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷՈՒՄ

ԴՎՈՐՑՈՎԻ ՓՈՂՈՑԻ ՎՐԱ

ՎԱՐՁՈՎ ԵՆ ՏՐՎՈՒՄ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏՆԵՐ

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРЦРУНИ

НА ДВОРЦОВОЙ УЛИЦѢ

ОТДАЮТСЯ ПОМѢЩЕНІЯ

Подъ МАГАЗИНЫ, СКЛАДЫ и КОНТОРЫ

ԳԱԼԵՐԷԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ, ԴՎՈՐՑՈՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ

ՊԱՀԵՍՏ ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ № 144.

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, Վիէննայի ԹՕՆԷԹ ֆաբրիկայի ՄԷԲԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵԶՕԾ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների համար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ թուղթ, Բէլգիայի ԱՊԱԿԻՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒՋԵԱՅ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹՐԱԹ ԴԱՐԺԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ:

ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է

L'ORIENTAL

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ

„Ժուրնալ դ'Օրիան" դադարեցրած թերթի տեղ է հրատարակվում այժ նոր լրագիրը: „L'Oriental" թերթի տարեկան գինը 8 րուբլ է, կէս տարվանը 4 րուբլ: Գրվել կարելի է „ՄՇԱԿԻ" խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիէննայում գլխ. լով հետևալ հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt 9

Մ. Ն. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՆՐԱԾԱԽ

ԱՐՄԵԱՆՍԿԻ ԲԱԶԱՐ, ԿԱՏՕԼԻՔԵՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ԱՆԿԻՒՆ, ՏՈՒՆ № 13

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԿԱՐԱՍԻՔ, զանազան աթոռներ 35 րուբլուց դիւժինը, բազկաթոռներ 6 ր., դիվաններ 12—25 ր., կաչելի, մանկական աթոռներ և այլն: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ճանապարհի մահճակալներ, պահարաններ, ծալվող սամօվարներ: Չեմօդաններ 2 ր. 75 կ.—26 ր., սակվօյաժ ձեռքի և ուսից կախելու, ճանապարհի սումկաներ, ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ԱՐԿՂԵՐ 5 ր. 50 կ.—30 ր.:

Սամօվարներ, խոհանոցի պղնձէ ամաններ, կօֆէյնիկ, թէյամաններ, ութօներ և ապալու գործիք, գերմանական էմալով ամաններ, ԵՐԵՍ ԼՈՒԱՆԱԼՈՒ ՄԱՐՄԱՐԻՕՆԻ ամաններ 40 ր., երես լուանալու պղնձէ և ժեստի ամաններ:

ՊԱՏԻ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ 9 ր., տուալէտի հայելիներ 2 ր. 40 կ.—13 ր.: զանազան մետալների մոմակալներ 1 ր.—15 ր., սեղանի դգալներ 4 ր. 50 կ. և թանգ թէյի գդալներ Ֆրաժէի, մելխիօրի, լեհական և բրիտանական արծաթից աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ, դանակներ, պատառաքաղեր 2 ր.—26 ր.:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԿՕՇԻԿՆԵՐ կանանց և մարդկերանց, հովանոցներ կանանց և մարդկերանց, ռուսական և անգլիական պողպատէ և երկաթէ դանակներ, յայտնի գործարաններից, 10,000 հատ անգլիական և գերմանական կողպէքներ 10 կ. և աւելի:

ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ զանազան տեսակի 3 ր. 50 կ.—35 ր., պատրոններ րէվօլվէրների համար, հրացան 6 ր. և աւելի, զանազան վեշալկաներ, կշեռքներ: Անգլիական և ամերիկական կլէօնկա 50 կ.—2 ր. արշինը:

Մշտապէս ունեմ 10,000 ֆ. ԹԷՅ Պօպօվ եղբայրների, կաֆէ ՄԻԽԵԼՍՕՆԻ թէյի համար խմորեղէն էյնեմի, ՌԷՅՆԳԱՐԴԻ սիգարներ, հոտաւէտ ջուր (Օդէկօլօն) ծխվող փոշիք, պուդրա, գլիցերինի սապօն և այլն, աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ գալանտէրէյի զանազան ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ, ծխախոտի արկղ, դրամարկղ, քսակներ, սանդրներ, շապիկներ, լայկի ձեռնոցներ կանանց, գինուորական զամշի ձեռնոցներ, գարուս, թելեր, բրօնզի և մարմարիօնի թանաքամաններ, մոխրամաններ, գրիչներ, մատիտներ, գրչակոթեր, սուրգուչ, փոստի թուղթ, ծրարներ և այլն:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ խցաններ (պրօբկա) հանքային ջրերի, գարեջրի, գինու և դեղատան ապրանքների համար, նոյնպէս և ուրիշ առարկաներ:

Վերև յիշված բոլոր առարկաները ունեմ մեծ քանակութեամբ և ստանում եմ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ և ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ գործարաններից անմիջապէս:

Առևտրականներին զիջումն և առանձին պայմաններ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են գիմել. Тифлисъ. М. Н. ТЕРЪ-НИКОГОСОВУ.

21—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 29 Апрѣля 1883 года. Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час., Лор.-Мелик. ул. каз. д.